

Dějiny trestního práva

Vývoj práva 1945 – 1948

Ladislav Vojáček

lav@mail.muni.cz

Osnova prezentace

1. Dekretální pravomoc prezidenta republiky (ú. d. č. 2/1940 Úř. věst.)
2. Košický vládní program a jeho realizace
3. Výkon zákonodárné činnosti a její nejdůležitější výsledky
4. Soudní soustava
5. Retribuce

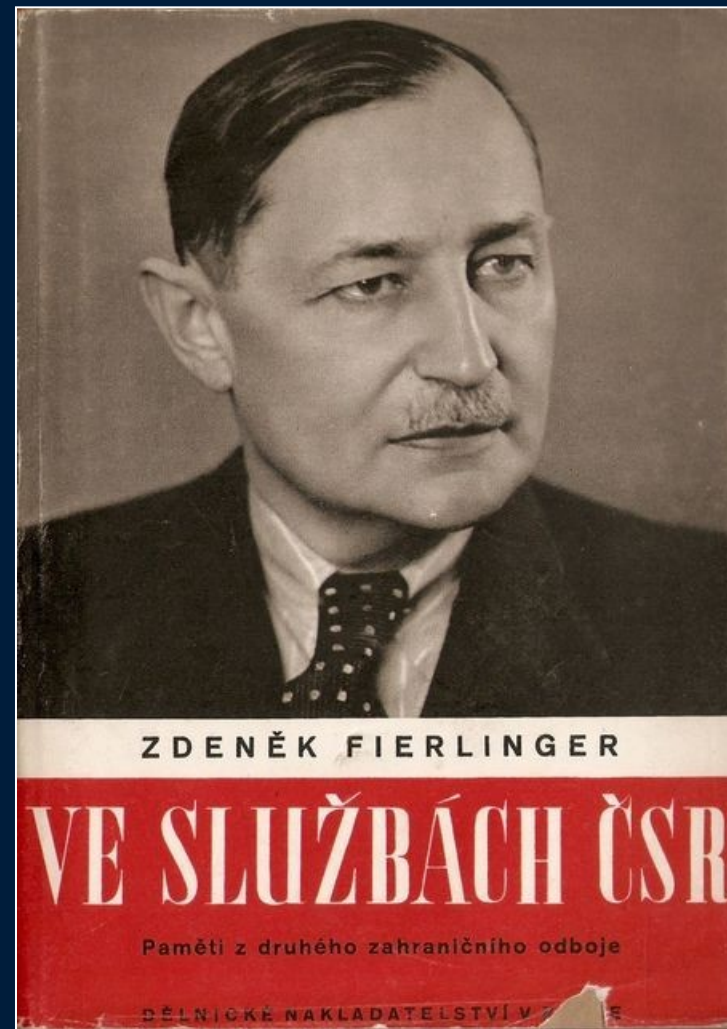
1. Dekretální pravomoc prezidenta republiky (ú. d. č. 2/1940 Úř. věst.)

- po dobu trvání prozatímního zřízení
- vztahuje se pouze na “nezbytné případy“
- zákonodárná iniciativa přísluší vládě (= condicio sine qua non vydání dekretu)
- dekret kontrasignuje předseda vlády a členové vlády pověření jeho vykonáním

Dekretální pravomoc prezidenta republiky – další podmínky:

- povinnost vyžádat si „*poradní správu*“ od Státní rady (12/1942 Úř. věst.)
- na přípravě se podílela Právní rada
- *ratihabice* (11/1944 Úř. věst.)
- rušení i ústavních dekretů zákonem (11/1944 Úř. věst.)
- vykonávání dekretální pravomoci „*po dohodě se SNR*“ (I. pražská dohoda)

2. Příprava a přijetí Košického vládního programu

- první přímý kontakt: E. Beneš v Moskvě (prosinec 1943)
- vlastní jednání: březen 1945 v Moskvě
- vyhlášení vládního programu: vláda Národní fronty Čechů a Slováků v Košicích (duben 1945)

Košický vládní program

1. význam SSSR při osvobození
+ vláda Národní fronty Čechů a Slováků
2. další postup ve válce
3. armáda
4. zahraniční politika
5. vnitřní politika (zejména národní výbory)
6. vztahy obou státních národů
+ slovenské orgány
7. Podkarpatská Rus
8. odsun Němců a Maďarů
9. potrestání válečných provinilců, ...
- 10.-13. hospodářské otázky
14. sociální politika
15. školství a kultura
16. proklamativní závěr

Odsun Němců

- prosazoval jej zejm. domácí odboj
  - první fáze tzv. divoký odsun – s Němci bylo často krutě zacházeno
  - druhá fáze odsunu už probíhala pod mezinárodní kontrolou
- po skončení odsunu v republice asi 185 tisíc Němců (aktivní antifašisté, specialisté, smíšené rodiny)

Maďarská otázka

- a) zbavení státního občanství (repatriace)
- b) výměna obyvatel
- c) reslovakizace
- d) přesídlování
do českých zemí

nom, kultúrom i hospodarskom podnikaní.
Svojim členstvom v Slovenskej lige nielen splatíte jej pomoc, ale aj verejne dokážete, že ste svoju reslovakizáciu nienili úprimne a vážne, čím zaisíte sebe i svojim spokojnú budúcnosť.

S rodáckym pozdravom:

A. Granatier, v. r.
predseda.

J. Beča, v. r.
gen. tajomník

PRHLASKA

Podpísaný prihlasujem sa za člena Slovenskej ligy a odberateľa časopisu „Náš národ“.

Meno: Pavel Messáros povolanie sl. policaj. revizista
narodený (á) v Horný Bar dňa 31 mes. III roku 1877
národnosť sekslovák štát. prísl. českoslovens. nábož. rim. katol.
bydlisko, ulica Horný Bar pos. pošta Horný Bar okres Dum. Gbrece

Pavel Messáros
podpis

16. Bratislava

3. Výkon zákonodárné činnosti

- prezident republiky s vládou
- Národní shromáždění (1969 Federální shromáždění)
- Slovenská národní rada
  - nařízení (od 1948 zákony) SNR
  - /v padesátých a na začátku šedesátých let minimální aktivita/
- Česká národní rada (od 1969)

Zákonodárství 1945 – 1948

- konfiskace nepřátelského zemědělského a jiného majetku, národní správa a FNM
- retribuce
- národní správa + znárodnění + revize pozemkové reformy (1947)
- novela občanských soudních řádů 1947 (zejména „právo chudých“)
- sjednocení postihu protistátních TČ (1947)
- pracovní povinnost (1945)

4. Soudní soustava

- samostatné soudní soustavy v českých zemích a na Slovensku → i dva nejvyšší soudy a dva nejvyšší správní soudy
- mimořádné lidové soudy a Národní soudy (retribuce)
- nová organizace vojenských soudů: krajské; vrchní; nejvyšší vojenský soud
- nově vymezena příslušnost porotních soudů
  - zločiny a přečiny svědčící o snaze působit na chod věci veřejných
  - zločiny s trestem smrti nebo odnětím svobody nad pět let

5. Retribuce

= potrestání válečných provinilců, zrádců a kolaborantů

- retribuční dekrety (16, 17 a 138/1945 Sb.)
- /úst. d. č. 137/1945 Sb. o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční/
- nař. SNR č. 33/1945 Zb. n. SNR
  - mimořádné lidové soudy
- zákon č. 115/1946 Sb. o právnosti jednání souvisícího s bojem o znovunabytí svobody ...;
  - 30. září až 28. října 1945
- obdoba např. v Rakousku, Francii nebo Itálii

Národní soud

- trestní a zároveň čestný soud
- v Praze (a v Bratislavě výlučně trestní)
- rozhodoval podle velkého retribučního dekretu + posuzování, zda se chovali, „*jak se slušelo na věrné a statečné občany československé*“
- státní prezident, členové protektorátních vlád, ústředního vedení Vlajky, členové Kuratoria pro výchovu mládeže, novináři, kteří „propagačně sloužili vládě vetřelců“, vysocí velitelé, čelní představitelé hospodářského života, ... kteří měli „*být svým spoluobčanům vlasteneckým vzorem*“
- postupoval podle trestního řádu, pokud z. č. 17/1945 Sb. nestanovil jinak

Tresty

- podle velkého retribučního dekretu:
  - žalář na doživotí
  - za zvlášť přitěžujících okolností smrt
  - + ztráta občanské cti navždy nebo na určitou dobu
- podle malého retribučního dekretu:
  - vězení do jednoho roku
  - pokuta do 1 mil. Kč.
  - veřejné pokárání
  - + možnost kumulovat

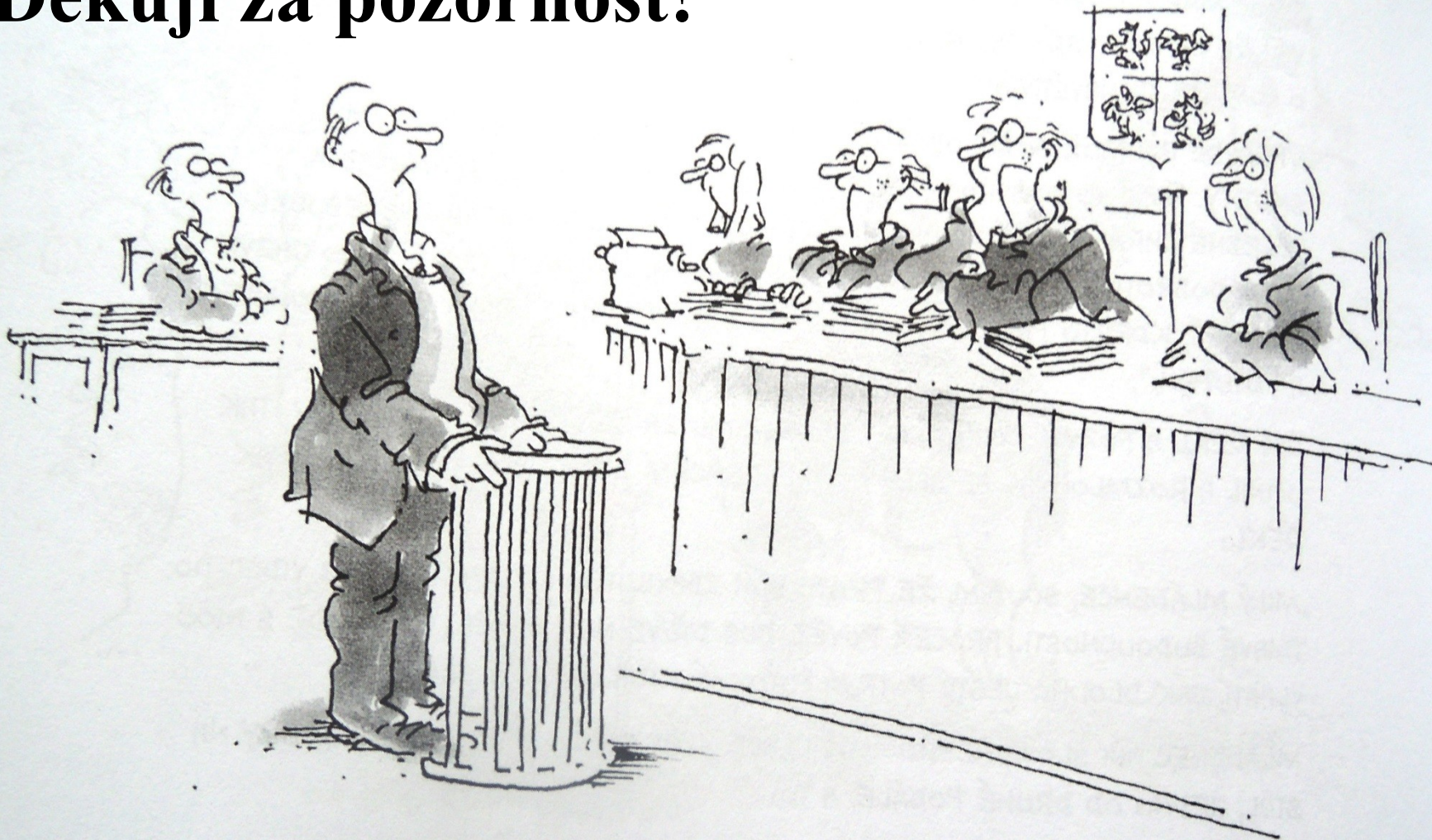

Rozdíly úpravy v ČZ a na Slovensku

- tři prezidentské dekrety
- ambice platit pro celé území státu
- zločiny proti státu, proti osobám, proti majetku a udavačství
- + provinění proti národní cti (vágní → nepublikovaná prováděcí směrnice)
- snaha vycházet ze zákona na ochranu republiky
- Národní soud, okresní lidové soudy, komise ONV

- jedno nařízení SNR
- zvláštní úprava pro Slovensko
- postih fašistických okupantů, domácích zrádců a kolaborantů, delikt zrady povstání, provinilců fašistického režimu
- bez ohledu na starší právní úpravu
- Národní soud, okresní lidové soudy, místní lidové soudy (§5)

Děkuji za pozornost!

CHCETE SLYŠET PRAVDU. ALE KTEROU? ABSOLUTNÍ, RELATIVNÍ, NEBO TU, CO VÍTEŽÍ?